

Mattilsynet
postmottak@matilsynet.no

Deres ref.: 2019/158600

Vår ref.: 19/07175

Dato: 22.06.2020

Svar på bestilling av kunnskapsstøtte til vurdering av risiko ved innførsel av rogn og gytefisk fra Väneren.

Innledning

Veterinærinstituttet har fått i oppdrag fra Mattilsynet å vurdere risiko (sannsynlighet og konsekvens) for introduksjon av smittsomme agens ved import av rogn og gytefisk av Klarälvs laks fra Väneren i Sverige til Femund- og Trysilvassdraget i Norge.

Bakgrunn

Klarälvs laksen var opprinnelig utbredt i Väneren, Klarälv og Femund- og Trysilvassdraget, men etter utbyggingen av anlegg for kraftproduksjon på begynnelsen av 1900-tallet har leveområdet blitt betydelig redusert og særlig har dette gått ut over tilgangen på egnet gytehabitat. Man regner med at omlag 80 % av det opprinnelige totale gyteområdet lå på norsk side. I forbindelse med oppfølging av Vanddirektivet er reetablering av Klarälvs laksen i dens opprinnelige leveområde aktualisert, inklusiv utnyttelse av oppvekstområder i Femund- og Trysilvassdraget på norsk side av riksgrensen. Utsetting av Vänerlaks på norsk side er foreslått gjennomført ved import av rogn og/eller gytefisk fra Väneren. Import av levende materiale vil alltid innebære en viss sannsynlighet for innførsel og etablering av smittestoff. Det er gjennomført en risikovurdering for å belyse sannsynligheten for og konsekvensene av innførsel og etablering av smittestoff som følge av import. Denne leveres i form av Veterinærinstituttets rapport nr 12-2020 Risikovurdering - Import av rogn og gytefisk fra Väneren til Femund- og Trysilvassdraget.

Konklusjon

EUs vanddirektiv har som målsetting at alle vannforekomster minst skal opprettholde eller oppnå «god tilstand» etter gitte kriterier. Det er derfor foreslått å tilrettelegge for reetablering av den truede Vänerlaksen ved å utnytte de nå utilgjengelige oppvekstområdene i Norge. Veterinærinstituttet har vurdert den smitterelaterte risikoen knyttet til reetablering av Vänerlaks ved import av rogn og/eller gytefisk av Vänerlaks til Femund- og Trysilvassdraget i Norge.

Risikovurderingen har avdekket at kunnskapsgrunnlaget for flere agens er svakt. Vi har begrenset kunnskap både om forekomst av agens i eksport- og importområde, og hvilken økonomisk eller økologisk konsekvenser etablering av infeksjon i ville bestander vil ha.

Eksportområdet og importområdet har ulik risikoprofil. En rekke av risikofaktorene knyttet til Väneren medfører høyere sannsynlighet for at smittestoff er tilstede i eksportområdet, men øker også sannsynligheten for at det skjer endringer i risiko over tid. Her nevnes oppdrett av regnbueørret, import av ål, put & take fiske (flytting og utsetting av fisk), artsmangfold inklusive forekomst av fremmede arter og kontakt med sjø gjennom kanaler til både Østersjøen og Skagerak.

IHN og VHS forekommer ikke i eksportområdet. Sannsynlighet for introduksjon med rogn eller gytefisk er derfor lav. Ved introduksjon til eksportområdet ligger imidlertid forholdene til rette for introduksjon til importområdet med rogn (IHN) eller gytefisk (IHN, VHS).

Gyrodactylus salaris er endemisk i eksportområdet, og innførsel vil medføre tap av fristatus. Ved spredning til Atlantisk laks i Glommavassdraget vil konsekvensene innebære bestandsreduksjon og tapte næringsinntekter. Bekjempelse av parasitten i et så stort geografisk og komplekst område er ikke realistisk. Ved fri vandringsvei forventes det at parasitten spres og etableres på norsk side (dvs. høy sannsynlighet). Import av desinfisert rogn innebærer lav sannsynlighet for innførsel av parasitten. Import av gytefisk betinger at hver fisk, ved hver import, i alle år importen vedvarer, gjennomfører en behandling som eliminerer smitten. Det er skissert metoder som innebærer behandling med salt med ulik holdetid og salinitet. Det er imidlertid knyttet usikkerhet både til effekt mot *G.salaris*, sikkerhet for fisken og praktisk gjennomføring av disse behandlingene.

Selv om status i importområdet i prinsippet er ukjent for *R. salmoninarum* (fordi det ikke er undersøkt), vil Veterinærinstituttet trekke frem risikoen for innførsel og en sannsynlig utvidelse av utbredelsesområdet for *R. salmoninarum* som en faktor som bør vies ekstra oppmerksomhet.

Selv om vurderingen er beheftet med usikkerhet konkluderer Veterinærinstituttet med at import av Vänerlaks i form av gytefisk innebærer samlet høy risiko for innførsel, etablering og videre spredning av smitte. Innførsel av listeført smittestoff kan medføre tap av norsk fristatus eller en utvidelse av utbredelsesområdet til smittestoff som allerede er tilstede i deler av landet. Det er også fare for at innførsel av smitte forringer den økologisk tilstanden i vannforekomster på norsk side. Import av desinfisert rogn for utsett direkte i vassdrag vil over tid utgjøre en moderat risiko selv om stamfisken gjennomgår en tilpasset helsekontroll. Import av rogn for oppbygging av en egen spesifikk patogenfri (SPF) stamfiskpopulasjon, med påfølgende avgrensede importerte for å supplere med ny genetikk, vil være et tiltak som reduserer risiko betydelig.

Med hilsen

Edgar Brun
Avdelingsdirektør
Avd. for Fiskehelse og fiskevelferd
Veterinærinstituttet

Åse Helen Garseth
Fagansvarlig villfiskhelse
Seksjon Havbruk, villfisk, velferd
Veterinærinstituttet